

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні
(P180242)

Інформаційний документ проекту (ІДП)

Стадія Концепції | Дата підготовки/оновлення: 24-листопада-2022 | Номер
звіту: PIDC35171

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (P180242)

БАЗОВА ІНФОРМАЦІЯ

А. Базові проектні дані

Країна Україна	Номер проекту P180242	Номер батьківського проекту	Назва проекту Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (P180242)
Регіон ЄВРОПА ТА ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ	Орієнтовна дата застердження 15 грудня 2022	Орієнтовна дата засідання 20 січня 2023	Область застосування Фінанси, конкурентоспроможність та інновації
Фінансовий інструмент Фінансування інвестиційних проектів	Позичальник Міністерство аграрної політики та продовольства України	Установа-виконавець Фонд часткового гарантування кредитів	

Запропоновані цілі розвитку

Мета розвитку проекту (МРП) полягає у введенні в дію фонду часткових гарантування кредитів (ФЧГ) для покращення доступу до фінансування малих фермерських господарств.

ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТУ (млн. доларів США)

РЕЗЮМЕ

Загальна вартість проекту	11.30
Загальне фінансування	11.30
Де IBRD/IDA	0.00
Розрив у фінансуванні	0.00

ДЕТАЛІ

Фінансування не через світовий банк

Трастові фонди	11.30
Фонд розвитку європейської комісії	11.30

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (Р180242)

Класифікація соціальних та екологічних ризиків	Рішення про перегляд концепції
Істотний	Крок II – Огляд дозволив продовжувати підготовку

В. Вступ і контекст

Контекст країни

1. Мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення було скасовано 1 липня 2021 року, що відкрило ринок землі сільськогосподарського призначення. 3 липня 2021 року кількість операцій із землею стабільно зростає, оскільки люди набувають довіри до ринку. У вересні 2021 року обсяг земельних торгів становив уже понад 25 000 га, що більш ніж у чотири рази, порівняно з 6 000 га у липні 2021 року. Ціни на землю залишалися в основному стабільними протягом перших трьох місяців з моменту відкриття ринку на рівні 33 000 грн за гектар і зростають на 12% у 2022 році до 40 000 грн.

2. Очікується, що відкриття ринку землі матиме позитивні економічні та соціальні наслідки. По-перше, очікується, що реформа сприятиме зростанню сільського господарства та загальному економічному зростанню завдяки збільшенню інвестицій у землю з чіткими правилами щодо прав власності. По-друге, реформа надасть ресурси у вигляді підвищення цін на землю землевласникам і створить заставні активи для інвестицій у сільську місцевість. Оскільки землевласниками є переважно сільські жителі, старші, менш освічені та жінки, реформа по суті, передасть ресурси більш вразливим верствам населення України. По-третє, реформа має потенціал для відродження місцевих громад та покращення місцевих послуг за рахунок надходжень від продажу земельних ділянок державної та комунальної власності.

3. Земельні реформи вже продемонстрували позитивний вплив, незважаючи на складні умови. Протягом перших 4 місяців, обов'язкові електронні аукціони на сільськогосподарські землі державної та комунальної власності, а також передача земель державної власності місцевим радам, подвоїли обсяги орендної плати. Після короткого призупинення на початку російської агресії в Україні, земельні ринки продовжують функціонувати на майже довоєнному рівні в районах, які не були безпосередньо зачеплені війною. Більше того, в контексті вступу країни до ЄС, ключові елементи реалізації земельної реформи були прийняті у вигляді закону в червні 2022 року. Очікується, що постанова Кабінету Міністрів України (КМУ) з детальним планом дій з реалізації земельної реформи буде затверджена до кінця року.

4. Часткові кредитні гарантії є критично важливими для завершення земельної реформи та залучення приватного капіталу для реконструкції. Хоча створення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) було ключовим елементом ширшого пакету реформ, його повна реалізація є ще більш важливою з огляду на широкомасштабну руйнацію та декапіталізацію сільськогосподарського сектору в умовах війни, жорсткого макроекономічного середовища та вичерпання інших джерел для отримання оборотного капіталу та фінансування вкрай необхідних інвестицій, що особливо впливає на малих та середніх фермерів.

Секторальний та інституційний контекст

5. Хоча фінансовий сектор є важливим будівельним блоком для сприяння сталому зростанню приватного сектору, навіть до війни він не був повністю готовий відігравати цю роль в Україні. Українському банківському сектору бракує глибини і він робить лише відносно невеликий внесок у розвиток приватного сектору, надання післякризових кредитів приватному сектору становило 28,4% від ВВП у 2020 році порівнянні з 55,2% у середньому по

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (Р180242)

регіону Європи та Центральної Азії (за винятком країн з високим рівнем доходу). Значна частка початкових бізнесів, що мають високий відсоток непрацюючих кредитів, продовжує підривати ефективність фінансового посередництва та зростання кредитування приватного сектору. Серед викликів, що стоять на заваді діяльності підприємств в Україні, доступ до фінансування історично є однією з найбільших перешкод для зростання і особливо проблематичним для малих та середніх підприємств. Українські підприємства потребуватимуть значного фінансування для поповнення запасів та фінансування інвестицій після війни.

6. В той час як земельна реформа створила мільярди доларів заставного майна для інвестицій у сільську місцевість та створення робочих місць, більшість малих та середніх фермерів наразі не мають доступу до банківських кредитів. Довоєнні дослідження Світового банку показують, що більшість дрібних фермерів (до 100 га і більшість фермерів до 500 га) не мають доступу навіть до базових банківських інструментів. Банки здебільшого працюють з клієнтами, які вважаються менш ризикованими (сільськогосподарські компанії, чиї фермерські господарства більші за 500 га). Відсутність довгострокових кредитів для малих та середніх фермерів може мати кілька негативних наслідків. По-перше, це може призвести до того, що дрібні фермери не зможуть інвестувати в технології, що підвищують продуктивність, відмовляючись від потенційно більших доходів та добробуту. По-друге, це може призвести до надмірної концентрації землі серед заможних осіб, особливо на другому етапі земельної реформи (реформа ринку землі наразі обмежує купівлю землі фізичними особами до 100 гектарів), що може призвести до надмірної концентрації землі серед заможних фізичних осіб більше 100 га; з 1 січня 2024 року фізичні особи зможуть купувати землю до 10 000 га, а юридичним особам також буде дозволено купувати землю).

7. До початку війни Уряд України запровадив ключові правові, регуляторні та наглядові елементи комерційно життєздатного фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) з надійною незалежною структурою управління, який підтримуватиме купівлю землі малими фермерами, що мають проблеми з кредитами. Відповідне законодавство набуло чинності 24 листопада 2021 року і після чого 2 грудня 2021 року було прийнято Закон про Державний бюджет на 2022 рік, який виділив 200 мільйонів гривень на статутного фонду, з яких 190 млн грн були перерозподілені на інші цілі у зв'язку з війною. Кроки на шляху до запуску роботи ФЧГ просуваються успішно. КМУ прийняв постанову №125 від 16 лютого 2022 року про створення ПАТ "Укрзалізниця" та затвердження Статуту ПАТ "Укрзалізниця". Також було прийнято три інші постанови, що деталізують процес відбору, винагороду та критерії відбору незалежних членів Наглядової ради. Прийнятий Статут передбачає, що Наглядова рада складається з п'яти членів, троє з яких повинні бути незалежними, а її голова обирається з числа незалежних членів Наглядової ради. У серпні 2022 року НБУ, як регулятор ФЧГ, прийняв спеціальне положення про діяльність ФЧГ, яке містить низку мікропруденційних вимог. Наразі Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики) та НБУ працюють над виконанням регуляторних вимог НБУ щодо ліцензування ФЧГ. Наступними кроками буде набір членів Наглядової ради та Правління. ЄС просив надати можливість бути заздалегідь поінформованим у письмовій формі про призначених членів Наглядової ради, а також надати можливість бути поінформованим про залежних членів Наглядової ради. залежних членів Наглядової ради та можливість реагувати у разі необхідності. Крім того, ЄС також вимагав можливість бути запрошеним до участі у Загальних зборах акціонерів зі статусом спостерігача.

8. Паралельно влада створила інструмент проміжних гарантій для підтримки малих фермерів до того часу, поки не запрацює ФЧГ.¹ Постанова КМУ №1262, яка розподіляє ліміти 12 фінансовим установам, а Укрексімбанк виступає виконавчою установою, була прийнята 02 грудня 2021 року, а інструмент проміжних гарантій почав повноцінно

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні
(Р180242)

функціонувати незабаром після цього. Програма полегшує кредитування шляхом надання часткової кредитної гарантії (до 80 відсотків). Загалом з початку року кредити отримали 6 800 агропідприємств на загальну суму 29 млрд грн станом на 1 червня 2022 року.

1 Відповідна постанова Кабінету Міністрів (Постанова №723) була прийнята 14 липня 2021 року. Крім того, постанова отримала необхідний висновок Антимонопольного комітету (АМКУ) про її відповідність критеріям державної допомоги.

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (P180242)

Фонд ФЧГ замінить існуючу систему надання бланкових гарантій без додаткової перевірки та створить стійку інституцію для довгострокової підтримки малих фермерських господарств. Уряд України зобов'язується прискорити введення в дію функціонування ФЧГ та замінити існуючі тимчасові механізми надання кредитних гарантій на основі належного врядування, фінансових та системних стандартів.

9. Паралельно з цим, в середині серпня 2022 року було успішно запущено Державний аграрний реєстр (ДАР), в якому наразі зареєстровано понад 80 000 фермерів. Він використовується для реалізації (i) програми грошових грантів на суму 50 млн євро для малих фермерів (< 120 га або 100 корів), яка була розпочата на початку вересня і майже вичерпана (з очікуваним додатковим внеском від Німеччини); (ii) програма надання зерносховищ для великих фермерів (800-10 000 га), що впроваджується Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО) від імені Канади, Японії та Фонду Mindereroo; (iii) програма на суму 6 млн. євро, що реалізується ФАО від імені ЄС, спрямована на створення схеми інвестиційних грантів для фермерів, які працюють у певних виробничо-збутових ланцюгах доданої вартості в Західній Україні. Таким чином, ЄС вважає, що остання програма може допомогти малим фермерам отримати доступ до ФЧГ і, таким чином, з часом перейти від грантового до комерційного фінансування. USAID передбачає подібні інвестиційні інтервенції з аналогічною загальною метою. Заявка на участь у програмі ФЧГ від малих фермерів подаватимуться через ДАР, до якого матимуть доступ фінансові установи.²

Відносини до ФЧГ.

10. Війна, що триває, фундаментально вплинула на контекст поточної Рамкової програми партнерства з країнами (РПК) на 17-21 фінансовий рік (Звіт 114516-UA). Однак, підтримуючи малих фермерів, проект сприяє досягненню Цілі 3, яка передбачає підтримку розвитку сільського господарства та земельних реформ, в рамках Пріоритетного напрямку 1 "Забезпечення функціонування ринків", який спрямований на розкриття потенціалу приватного сектору через інституційні реформи та ключові інвестиції. Посилення спроможності уряду/ФЧГ виконувати свої функції з підтримки сільського господарства також обмежує негативний вплив війни на досягнення подвійних цілей - подолання крайньої бідності та підвищення загального добробуту, а отже, на досягнення всіх стовпів ФЧГ.

с. Запропоновані цілі розвитку

Мета розвитку проекту (МРП) полягає у підтримці функціонування Фонду часткових кредитних гарантій (ФЧГ) з метою покращення доступу до фінансування для малих фермерів.

Ключові результати (за даними PCN)

Очікується, що запропонована мета розвитку досягне наступних результатів.

- а. ФЧГ повністю функціонує як незалежна фінансова установа, що регулюється Національним банком України (НБУ);
- б. Кількість малих фермерських господарств³, що обробляють менше 500 га сільськогосподарських угідь, які отримали доступ до кредитів через НФКУ;

2. ДАР буде ексклюзивною платформою для обробки заявок фермерів на отримання кредитів під гарантію ФЧГ, за умови робочого операційного інтерфейсу для банків.

3. Відповідно до Закону України "Про Фонд часткового гарантування кредитів в агропромисловому комплексі" (Закон про ФЧГ) інструментом ФЧГ можуть скористатися суб'єкти мікро-, малого та середнього підприємництва та фізичні

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні
(Р180242)

особи - підприємці, основним видом діяльності яких є виробництво сільськогосподарської продукції, які відповідають вимогам до мікропідприємств, малих та середніх підприємств відповідно до

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (P180242)

с. Загальний обсяг непогашеного кредитного портфеля на кінець кожного календарного року.

D. Опис концепції

Компонент 1: Часткові кредитні гарантії (10 млн. євро) - Цільовий фонд (ЦФ), що виконується реципієнтом. Проект сприятиме капіталізації нового ФЧГ з надійною незалежною структурою управління, який надаватиме підтримку фермерам з обмеженими кредитними ресурсами, а також значно покращить стійкість існуючих кредитних гарантії, забезпечуючи тим самим довгострокові вигоди для розвитку сільського господарства та продовольчої безпеки. Внесок через ЦФ, що фінансується ЄС, виплачуватиметься двома траншами. Перший транш у розмірі 6 млн. євро буде виплачено одразу після того, як грантова угода набуде чинності, щоб статутний капітал ФЧГ досягнув законодавчо передбаченого розміру у 200 млн. грн. Другий транш (4 млн. євро) буде надано після того, як ФЧГ повністю запрацює, а його інституційна, правова та операційна база буде прийнятною для Світового банку.⁴ Ми розраховуємо на створення окремого Міністерства аграрної політики, яке діятиме як орган управління державною підтримкою у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій (РСТ), гарантуючи тим самим, що Спільна сільськогосподарська політика ЄС по принципам та компонентам підходу "Від ферми до вилки" поступово впроваджуються в життя. Очікується, що початкова капіталізація спонукатиме інших донорів, включаючи ЄС, розглянути можливість надання більших коштів у ФЧГ після того, як він почне функціонувати. Загалом, до війни передбачалася капіталізація у розмірі 100 млн. євро, з яких 50 млн. євро попередньо надав ЄС, а 50 млн. євро з боку Уряду України. Через російську агресію проти України, внесок ЄС довелося переглянути в бік зменшення, тоді як майбутні можливі внески ще не були забезпечені. Після введення в дію гарантії надаватимуться на оптовій основі через банки-учасники на основі чітко визначених критеріїв прийнятності. Згідно з постановою НБУ, загальний обсяг гарантії, наданих ФЧГ може досягати 4-х кратного розміру капіталу ФЧГ. Дозволене кредитне навантаження може бути потенційно збільшене після того, як ФЧГ запрацює на повну потужність.

Компонент 2: Нагляд та адміністрування проекту (0,4 млн євро) - Банк виконав ЦФ

Підтримка та нагляд за реалізацією проекту (0,34 млн. євро): Цей підкомпонент фінансуватиме діяльність Групи Світового банку з підтримки впровадження проекту протягом 4 років, яка включатиме загальну підтримку впровадження проекту, обробку платежів, моніторинг виплат, підготовку фінансових звітів та інші функції управління проектом. Нагляд за проектом охоплює моніторинг, аналіз оцінки, звітність та діяльність щодо технічної допомоги, що спрямована на (a) систематичне підтвердження того, що реципієнт виконує проект з достатньою належною ретельністю для (b) своєчасного виявлення проблем, що виникають під час реалізації проекту, та надання рекомендацій щодо їх усунення; (c) проводити середньостроковий огляд; (d) рекомендувати зміни в концепції або дизайні проекту, за необхідності, у міру розвитку проекту або зміни обставин; (e) визначати ключові ризики для стійкості проекту та рекомендувати позичальнику відповідні стратегії та заходи з управління ризиками; та (f) готувати Звіт Банку про завершення реалізації проекту для звітування про використання ресурсів, а також для вилучення уроків для поліпшення розробки майбутніх проектів, галузевих і національних стратегій та політик.

Управління та адміністрування проектів (0,06 млн. євро). Цей пункт охоплює діяльність, пов'язану з управлінням та участю у відповідних зустрічах з донорами/зацікавленими сторонами, дискусіях та інших комунікаціях, пов'язаних з Проектом; проектна робота - планування та виконання; комунікації (зовнішні/внутрішні) та інформаційно-просвітницька робота; збір та оцінка пропозицій щодо діяльності;

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (Р180242)

Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та які мають у власності та/або користуванні сільськогосподарські угіддя, площа яких не перевищує 500 гектарів, включаючи земельні ділянки, придбані за рахунок коштів, отриманих у кредит.

4 Належна перевірка фонду та відповідність управління, систем та інших аспектів 16 Принципів надання кредитних гарантій, встановлених Банком, а також подальший моніторинг впровадження буде здійснюватися групою з глобальної практики з питань фінансів, конкурентоспроможності та інновацій.

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (P180242)

розподіл коштів на заходи; планування та бюджетування ресурсів на рівні проекту; розробка та впровадження інструментів та систем управління для конкретних проектів; ведення переговорів щодо поповнення/розширення існуючих проектів; моніторинг та оцінка.

Правова операційна політика	запущена?
Проекти на міжнародних водних шляхах ОР 7.50	Ні
Проекти на спірних територіях ОР 7.60	Ні
Підсумок скринінгу екологічних та соціальних ризиків і впливів	

Потенційний вплив на навколишнє середовище, пов'язаний з придбанням землі, придбанням та використанням агрохімікатів (пестицидів, добрив), створенням іригаційних систем і включають вплив на біорізноманіття, поверхневі та підземні джерела води, якість ґрунту, охорону праці та здоров'я населення, а також небезпеки, пов'язані з війною, такі як забруднення земель та вибухонебезпечні залишки війни (ВЗВ). Очікується, що екологічні ризики будуть специфічними для конкретних ділянок, тимчасовими і можуть бути легко подолані за допомогою стандартних заходів з пом'якшення наслідків і дотримання національного законодавства, однак ці ризики можуть бути посилюватися через триваючу війну та пов'язані з нею небезпеки і загрози (наприклад, повітряні атаки).

З соціального боку, проектна діяльність, пов'язана з наданням кредитних гарантій для купівлі землі, оборотного капіталу а також монтаж обладнання та будівельні роботи для малих та середніх сільськогосподарських підприємств, навряд чи будуть пов'язані з певними негативними ризиками та впливом на працівників та місцеве населення, які в більшості випадків можна буде легко контролювати. Однак вторгнення і війна, що триває в Україні, створюють значні контекстуальні ризики, пов'язані зі здоров'ям і безпекою працівників і громад, а також можуть спричинити випадки шкідливої праці або подальше переміщення біженців на вільні землі, якщо не проводити інспекційні заходи.

З метою усунення потенційних негативних екологічних та соціальних наслідків Позичальник розробить та затвердить на рівні Фонду системи екологічного та соціального управління (СЕУ), яких мають дотримуватися всі установи, що беруть участь у реалізації Проекту.

Проектна діяльність, ймовірно, буде пов'язана з деякими негативними соціальними ризиками та впливом на працівників та громади, характерними для конкретних ділянок які в більшості ситуацій будуть легко керованими, але стають непередбачуваними через контекстуальні ризики, пов'язані з національною надзвичайною ситуацією. Вторгнення та війна, що триває в Україні, створюють значні контекстуальні ризики, які не піддаються контролю з боку проекту, такі як ризики, пов'язані з повітряними бомбардуваннями, військовими діями або подальшим переміщенням біженців. Ризики для здоров'я та безпеки населення і працівників, пов'язані з діяльністю, що підтримується, включають ризик взаємодії з сусідніми громадами під час транспортування обладнання та техніки або під час локальних будівельних робіт. Кредити, призначені для купівлі землі, мають бути перевірені, щоб переконатися, що будь-яке придбання землі відбувається на добровільній основі між продавцем і покупцем, задокументоване юридичними документами на повністю зареєстровану та нотаріально засвідчену приватну землю, де підтверджено відсутність суперечок щодо права власності або користування. Ризики

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні (Р180242)

сексуальної експлуатації та насильства і сексуальних домагань (SEA/SH) оцінюються як низькі, але необхідно вжити превентивних заходів. Існує ризик того, що надання кредитного фінансування може принести користь підприємствам з наявними фінансовими можливостями і не охопити сільських підприємців-початківців або тих, хто має історію неплатоспроможності, культурні меншини та еліту або культурні меншини та люди похилого віку, які не мають доступу до інформації або не знають про програму. Малі підприємці можуть неохоче подавати заявки та брати кредити під час нинішньої кризи. Фінансові продукти та навчання адаптовані для малих підприємців, необхідні, наприклад, для бізнесу, очолюваного жінками, громадських підприємств, позичальників, які не мають кредитної історії або не володіють достатніми навичками.

Якість впроваджених систем управління, може бути різною, а підходи до розбудови потенціалу необхідно буде інтегрувати в діяльність банків з надання технічної допомоги, щоб гарантувати, що ці системи підлягатимуть належній перевірці та оновленню на відповідність до ESS9.

КОНТАКТНІ ДАНІ

Світовий банк

Йоханна Єгер, Євген Гребенюк
Старший спеціаліст фінансового сектору

Позичальник/клієнт/реципієнт

Міністерство аграрної політики та продовольства
Віктор Канцурак
Державний секретар
state.secretary@minagro.gov.ua

Виконавчі агенції

Фонд часткового гарантування кредитів
Денисюк Людмила Миколаївна
Виконуюча обов'язки директора
pcgfillc@ukr.net

ЗА ДОДАТКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ЗВЕРТАЙТЕСЬ

The World Bank
1818 H Street, NW
Washington, D.C. 20433
Telephone: (202) 473-1000
Web: <http://www.worldbank.org/projects>

ЗАТВЕРДЖЕНО

Керівник(и) робочої групи:

Йоханна Єгер, Євген Гребенюк

ЗАТВЕРДЖЕНО

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні
(Р180242)

Керівник/менеджер практики:

Світовий банк

Зміцнення Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГ) для малих фермерів в Україні
(P180242)

Директор по країні

Gevorg Sargsyan

02 Грудня 2022